

สภาปฏิรูปแห่งชาติ

พิมพ์ที่ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

วาระปฏิรูปพิเศษ ๕ : การปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์
กิจการพระพุทธศาสนา

ชื่อเรื่อง	สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ ๕ : การปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้อง พิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา
เลขประจำหนังสือ	ISBN : 978-974-9614-87-7
ปีที่พิมพ์	กรกฎาคม ๒๕๕๘
จำนวนหน้า	๑๔ หน้า
จำนวนพิมพ์	๒,๐๐๐ เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๓๖ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๒๘
พิมพ์ที่	สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๑๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๑๒๒

คำนำ

สภาปฏิรูปแห่งชาติได้ปฏิบัติการกิจตามที่กำหนดในมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๕๗ กล่าวคือ “...ศึกษาและเสนอแนะเพื่อให้เกิดการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ...” นอกจากการวิเคราะห์และกำหนด “วิสัยทัศน์และอนาคตประเทศไทย” สำหรับระยะเวลาประมาณ ๒๐ ปี ในอนาคต เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการกำหนดประเด็น และแนวทางการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ แล้ว สภาปฏิรูปแห่งชาติยังได้ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อสนเทศ ตลอดจนประมวลความรู้ ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ โดยได้ดำเนินการต่อเนื่อง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม หยิบยกขึ้นกำหนดเป็นวาระปฏิรูปที่สำคัญ ๆ รวม ๓๗ วาระปฏิรูป และเป็นวาระพัฒนาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องภายหลังจากการปฏิรูปแล้ว อีก ๖ วาระพัฒนา

นอกจากนั้น มีประเด็นปฏิรูปบางประเด็นที่ต้องอาศัยการศึกษาวิเคราะห์ เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการต่าง ๆ มากกว่า ๑ ด้าน ทำให้ไม่พอเหมาะที่จะบรรจุเข้าไว้เป็นวาระปฏิรูปเฉพาะประเด็นตามความรับผิดชอบของคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่ง จึงได้จัดเป็นวาระปฏิรูปพิเศษเป็นต่างหาก ดำเนินการโดยคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะกิจ

วาระปฏิรูปและวาระพัฒนาทั้งหมด ได้ผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ และได้นำเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการตามสมควรต่อไปแล้ว

เอกสารฉบับนี้เป็นประมวลรายงานการปฏิรูปพิเศษ เรื่อง การปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา ดำเนินการโดยคณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งสภาปฏิรูปแห่งชาติได้จัดรวบรวมเพื่อเผยแพร่สำหรับประโยชน์สาธารณะสืบไป

สภาปฏิรูปแห่งชาติ
๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	๑
รายงานเรื่องการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา	
- สถานการณ์ของกิจการพระพุทธศาสนา	๓
- ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา	๑๐
- เอกสารอ้างอิง	๑๒
ภาคผนวก คณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา	๑๓

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานผลการพิจารณาศึกษาการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป เพื่อให้มีการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทโดยตรงในการพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทยของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมด้านอื่น ๆ ในการนำศาสนธรรมมาใช้ในชีวิต การพัฒนาประเทศ และหลักการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมีประเด็นปฏิรูป ๔ ประเด็น ดังนี้

๑.๑ เรื่องทรัพย์สินของวัดหรือพระสงฆ์

ทรัพย์สินส่วนของพระพุทธรูปศาสนานั้นมีจำนวนมาก แต่การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดไม่มีความโปร่งใสหรือเป็นไปตามมาตรฐานที่ดี ส่งผลให้มีบุคคลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของวัด โดยที่พระสงฆ์เองก็ได้มีส่วนได้เสียทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวก็มี ดังนั้น เพื่อให้ทรัพย์สินของพระพุทธรูปศาสนาถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์แก่กิจการพระพุทธศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การเผยแผ่ การปกครอง ตลอดทั้งการส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระสงฆ์และการนำพระธรรมคำสอนไปสู่ประชาชน จึงเห็นควรให้มีการปฏิรูป

๑.๒ เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา

ปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย มีสาเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ ปัญหาเกิดจากการปกครองคณะสงฆ์ และปัญหาเกิดจากการศึกษาของคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์ที่ละเลยระบบการกลั่นกรองบุคคลที่จะบวชเข้ามาสู่พระธรรมวินัยและการกล่อมเกลาคณะสงฆ์ที่บวชเข้ามาแล้ว ทำให้เกิดมีผู้บวชที่ไม่ได้ศรัทธาต่อศาสนาเข้ามาทำความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ไม่มีการกระจายอำนาจสู่วัดในระบบการปกครองคณะสงฆ์ และการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนทำให้เกิดปัญหามากมาย

ในขณะที่การศึกษาของคณะสงฆ์ได้ส่งผลให้บุคลากรทางพระพุทธศาสนามีคุณภาพที่ตกต่ำขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ไม่มีการจัดการศึกษาให้กับพระสงฆ์ในท้องถิ่นเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ผิดเพี้ยน

๑.๓ เรื่องการทำให้พระธรรมวินัยให้วิปริต และการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย

ปัญหาเรื่องการทำให้พระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย เป็นผลโดยตรงจากปัญหาการปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ขาดการตรวจสอบหรือการถ่วงดุลอำนาจในการปกครองสงฆ์ และคุณภาพของการศึกษาทั้งระบบของคณะสงฆ์ ขาดการมีส่วนร่วมของพุทธบริษัททั้ง ๔ ในการรักษา ดูแลและสืบทอดพระพุทธศาสนา อุบาสก อุบาสิกา ที่เป็นผู้อุปถัมภ์พระสงฆ์ ไม่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนทั้งในทางพฤติกรรมและนิตินัย ทำให้วัดห่างไกลจากชุมชนหรือประชาชนโดยรอบบริเวณวัด

๑.๔ เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุนปกป้องคุ้มครองกิจการของฝ่ายศาสนจักร

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น เป็นคำสอนที่ถูกต้องดีงาม แต่กิจการพระพุทธศาสนาทั้งในเรื่องทรัพย์สินของวัดหรือของพระสงฆ์ การปกครองและการเผยแผ่คำสอนของพระสงฆ์นั้นเป็นสิ่งที่ฝ่ายบ้านเมืองจะต้องพิจารณาเข้าไปช่วยสนับสนุนหรือปกป้องคุ้มครองให้เกิดมี

คุณภาพ ไม่ถูกบิดเบือน และไม่ถูกนำมาแสวงหาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ของกิจการพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงสมควรที่ฝ่ายบ้านเมืองจะต้องกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่เหมาะสมและถูกต้องในการสนับสนุน ปกป้องคุ้มครองกิจการของพระพุทธศาสนาในการปฏิรูปประเทศครั้งนี้

๒. สิ่งที่ประชาชนจะได้รับจากข้อเสนอปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในฐานะพุทธศาสนิกชน มีดังนี้

๒.๑ ทำให้มีการนำพระธรรมวินัยที่บริสุทธิ์และถูกต้องดั้งเดิมแล้วนั้นมาเป็นหลักปฏิบัติทั้งในส่วนของพระภิกษุและในส่วนของคณะสงฆ์ รวมทั้งพุทธศาสนิกชน

๒.๒ จะได้มีการปฏิรูปให้ทรัพย์สินของวัดและการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของวัดทั้งรายรับ รายจ่าย ให้มีมาตรฐานบัญชีที่โปร่งใสตรวจสอบได้ เพื่อประโยชน์ของกิจการพระพุทธศาสนา

๒.๓ เกิดการปฏิรูปทำให้การปกครองคณะสงฆ์มีการกระจายอำนาจ การดูแลไปสู่วัดให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมร่วมกับคณะสงฆ์ในวัดนั้น ร่วมกันดูแลให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและมีระบบการตรวจสอบที่ดีโดยคณะสงฆ์และประชาชนมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน

๒.๔ เกิดความร่วมมือระหว่างพุทธบริษัททั้ง ๔ ในการส่งเสริมสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา

๒.๕ เกิดการปรับปรุงพัฒนาระบบการศึกษาทั้งระบบของคณะสงฆ์ เพื่อให้เน้นการศึกษาทั้งพระธรรม พระวินัย ในพระไตรปิฎก และนำหลักคำสอนของศาสนาพุทธไปเผยแพร่ให้กับประชาชนต่อไป

๓. กรอบระยะเวลาในการปฏิรูปหรือขั้นตอนการดำเนินงาน

การปฏิรูปในครั้งนี้ ควรกำหนดให้มีคณะทำงานร่วมกันของ ๔ ฝ่าย ทั้งคณะรัฐมนตรี คณะสงฆ์ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธศาสนา โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อกำหนดแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรมภายในระยะเวลา ๑ ปี และแผนปฏิบัติงานการปฏิรูปภายในระยะเวลา ๓ ปี

รายงาน เรื่องการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา*

สภาพการณ์ของกิจการพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งของประเทศไทย มีความผูกพันกับประชาชนในประเทศชาติอย่างแนบแน่น แนวคิดในเรื่องต่าง ๆ ทุกด้านในสังคมไทยมีความสัมพันธ์มีรากเหง้ามาจากความคิดทางพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น^๑ จนมีผู้กล่าวว่า การวิเคราะห์สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศไทย ไม่อาจมองข้ามแนวความคิดในทางพระพุทธศาสนาได้เลย เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้เข้ามาสู่สังคมไทยตั้งแต่เริ่มตั้งอาณาจักรไทย และต่อเนื่องตลอดมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นตัวประสานส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ ระเบียบความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทย ก็ล้วนแต่มีแนวความคิดของทางพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานเกือบทั้งสิ้น จนถือได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักประจำชาติไทย

สถาบันทางพระพุทธศาสนา วัดเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่ง เป็นที่รวมของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมของศาสนาที่มีตัวตน มีความเป็นกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่าง ทั้งที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาโดยแท้ เช่น การทำสังฆกรรม การบรรพชาอุปสมบท รวมทั้งกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนพิธีต่าง ๆ ที่เป็นกิจกรรมทางสังคม เช่น การศึกษา การพัฒนาสังคม เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ในแง่ความสัมพันธ์กับประชาชน วัดก็เป็นสถาบันที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง กระจายอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีประชาชนทั่วราชอาณาจักร โดยเฉลี่ยมีพระสงฆ์ประจำวัดละ ๑๐ รูป มีวัดประมาณ ๕ วัดต่อ ๑ ตำบล ดังนั้น วัดจึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลและมีบทบาทต่อประเทศชาติและประชาชนสูงสุดสถาบันหนึ่ง บทบาทของวัดตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน วัดในฐานะที่เป็นสถาบันทางศาสนาได้ทำหน้าที่ต่าง ๆ แก่สังคมและรัฐมากมายหลายประการ เช่น สนับสนุนความชอบธรรมของผู้ปกครอง เป็นตัวกำหนดแนวคิดทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ฝึกลูกส่วนต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นเอกภาพ เป็นผลให้ระบบความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนำไปสู่การบูรณาการภายในชาติ กล่าวได้ว่า วัดได้มีส่วนสนับสนุนการปกครองและการดำรงอยู่ของรัฐและสังคมไทยตลอดมา

ดังนั้น การปฏิรูประบบและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จะช่วยให้คนไทยสามารถเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา สร้างความเข้มแข็งให้แก่พุทธบริษัท ๔ อุปถัมภ์ค้ำชูพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้สถิตสถาพรเป็นรากแก้วแห่งชีวิตของพุทธศาสนิกชนอย่างมั่นคงต่อไป คณะกรรมการจึงขอเสนอการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา โดยแยกออกเป็น ๔ เรื่อง ดังนี้

---

* รายงานนี้ได้ผ่านความเห็นชอบของสภาปฏิรูปแห่งชาติ เมื่อ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘ และได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๕๘

^๑ สมบูรณ์ สุขสำราญ, *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕.

๑. เรื่องทรัพย์สินของวัดหรือของพระสงฆ์

ในบรรดาทรัพย์สินในประเทศนี้ ผู้คนทั้งหลายแทบไม่รู้ว่าทรัพย์สินส่วนของพระพุทธศาสนานั้น มีเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีใครทราบว่ามีอยู่เป็นมูลค่าเท่าใด เพราะไม่เคยมีการเปิดเผยรายการทรัพย์สินและมูลค่าทรัพย์สินนั้นเลย แต่มีผู้ประมาณว่าน่าจะไม่น้อยกว่า ๒๐ ล้านล้านบาท ซึ่งมากกว่ามูลค่าสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ๕๗ แห่งรวมกัน ทว่ามูลค่าทรัพย์สินมหาศาลนี้ กลับไม่บังเกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา หรือวัดวาอาราม หรือพระสงฆ์เท่าที่ควรจะเป็น เพราะมีการบริหารจัดการที่ไม่โปร่งใส มีการโกงกินเบียดเบียนทรัพย์สินของพระพุทธศาสนามาเป็นประโยชน์ส่วนตัวตนมาอย่างเนิ่นนาน

ปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดและของพระมีมาก ทั้งกรณีที่พระมรณภาพและทั้งทรัพย์สินไว้มากมายนาน ญาติพี่น้องมาเรียกร้องว่าเป็นมรดกของตน กรณีพระดังที่มีเงินเก็บล้านกัญ มีทรัพย์สินของใช้หรูหรา มีรถยนต์ยุโรปราคาแพง บ้าน ที่ดิน และบริหารจัดการเสมือนหนึ่งเป็นอาณาจักรผลประโยชน์ส่วนตัว กรณีทรัพย์สินของวัดต่าง ๆ เช่น วัดโสธรวรารามวรวิหาร วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ที่มีปัญหาการบริหารจัดการผลประโยชน์ในวัดซึ่งมีมูลค่ามหาศาล ผลประโยชน์ของวัดถูกยกออกไปเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวของพระบางรูปและพวกพ้อง

ปัจจุบัน วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายคณะสงฆ์ ที่กำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นตัวแทนของวัด ในการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัด มีอำนาจทำนิติกรรม นำไปใช้จ่าย ฝากถอนเงินออกจากบัญชี โอนไปให้บุคคลใดก็ขึ้นอยู่กับอำนาจของเจ้าอาวาส การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจัดการดูแลวัด กรรมการก็จะเป็นคนของเจ้าอาวาสทั้งสิ้น หลายกรณีเป็นญาติพี่น้อง คนรับใช้ คนสนิท ทำให้อำนาจเด็ดขาดก็ยังอยู่ที่เจ้าอาวาส

ส่วนเงินของพระก็กลายเป็นเงินส่วนตัว แม้จะได้มาจากการบริจาค การทำบุญ การจัดกิจกรรมในนามของพระพุทธศาสนาก็ตาม พระถืออำนาจในการใช้เงินราวกับเป็นเงินส่วนตัวที่ได้มาจากการประกอบอาชีพของคนทั่วไป บ้างก็แจกจ่ายให้ญาติพี่น้อง ให้อดตืดเมีย ให้สีกา รวมถึงให้คนใกล้ชิดเข้ามาบริหารจัดการราวกับเป็นฝ่ายการเงินส่วนตัว การมีผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นต้นเหตุสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เข้าตัวเอง มากกว่าจะทำหน้าที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมตามแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา

การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของพระพุทธศาสนานั้น จะทำให้พระสงฆ์เกิดบารมี เป็นที่เคารพสักการะของคนทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจเงินตราเป็นเครื่องมือ ขณะเดียวกัน พุทธบริษัทที่เข้ามาทำหน้าที่ช่วยดูแลทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาจะต้องบริหารจัดการให้เกิดความโปร่งใส ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง หากผิดเพี้ยนไปพระสงฆ์ก็จะเป็นผู้เดือนสตอย่างมีน้ำหนักที่ต้องรับฟัง ตรงกันข้ามเมื่อพระไม่ได้ถือเงิน หรือบริหารจัดการเงินทองด้วยตนเองแล้ว พระก็ย่อมจะมีเวลา และมุมนานในการศึกษา และปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้น มิฉะนั้น ก็จะเกิดความเกรงใจพุทธบริษัทที่ทำนุบำรุงวัด สนับสนุนให้พระได้อยู่วัดไม่ต้องเสียค่าเช่า มีน้ำ - ไฟฟ้าใช้อย่างสะดวก ตามอัธยาศัย เกิดสมดุลงานและคานอำนาจกันโดยอัตโนมัติ โดยสรุปปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑) กฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่มีอยู่เพื่อการบริหารวัดไม่เพียงพอที่จะทำให้วัดมีแนวปฏิบัติในการบริหารเงินของวัดที่เป็นระบบ การจัดทำรายงานทางการเงินของวัดไม่เป็นไปตามหลักมาตรฐานบัญชีที่รองรับกันโดยทั่วไป

๒) หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการบริหารการเงินของวัดยังขาดการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังขาดบทบาทในการกำหนดกรอบในการ

กำกับดูแลให้การบริหารจัดการทางการเงินของวัดสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล อีกทั้งบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี และหลักการบริหารเงินของผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภายในวัด^๒

๓) การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่าวัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง แม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ - รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มี การตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วย

๔) หน่วยงานที่ควรจะมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลทางการเงินของวัด โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังไม่สามารถรวบรวมข้อมูลการเงินของวัดไทยได้อย่างเป็นระบบ

๕) การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดยังไม่มีระบบ ส่วนมากวัดจะจัดทำรายงานทางการเงิน และจัดเก็บไว้เองที่วัด มิได้มีการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ หรือหากมีการเผยแพร่ จะเผยแพร่ในวงจำกัด เช่น ปิดประกาศในที่สาธารณะ เสี่ยงตามสาย เป็นต้น

๖) ขาดการวางระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการบริหารเงินทุนของวัดเพื่อให้มีการใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ให้บริจาคหรือถวาย

๗) วัดไทยจำนวนมากที่ยังขาดการวางระบบและกลไกในการเบิกจ่ายเงินและบริหารการเงินของวัด โดยเน้นหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ

๘) วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ วัดยังไม่มีกระบวนการตัดสินใจการลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์จากศาสนสมบัติของวัด การจัดทำเขตจัดประโยชน์อย่างเป็นระบบ

๑๐) นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสพบว่า

- หลักนิติธรรม บรรพชิตบางรูปไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎ กติกาของวัด

- หลักคุณธรรม บรรพชิตบางรูปพยายามปกปิดความประพฤติที่ไม่ดีของตนเอง

- หลักความโปร่งใส การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของวัดไม่เป็นระบบ ทำให้ประชาชนเกิดความสงสัยในการใช้จ่ายเงิน

- หลักการมีส่วนร่วม ประชาชนให้ความสนใจการจัดกิจกรรมของวัดน้อยลง เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ

- หลักความคุ้มค่า บรรพชิตบางรูปไม่ตระหนักถึงคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์ที่ญาติโยมนำมาถวายโดยใช้สิ่งของแบบไม่ประหยัด^๓

^๒ ณดา จันทร์สม , รายงานการวิจัย เรื่อง “การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย เสนอต่อสำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์”, วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, ปีที่ ๕๔ ฉบับ ๑/๒๐๑๔.

^๓ พระมหาจรินทร์ โกตัน , “การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้”, หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔).

๒. เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา

ปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของคณะสงฆ์ไทยใน ๒ เรื่องใหญ่ คือ ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ และปัญหาการศึกษาคณะสงฆ์ ปัญหาการปกครองคณะสงฆ์ เช่น การรวมศูนย์เข้าสู่ส่วนกลางเป็นแนวตั้งมาไว้ที่มหาเถรสมาคม เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์กับรัฐที่ใกล้ชิดเกินไป ขาดการมีส่วนร่วมของพุทธบริษัททั้ง ๔ ในการดูแลวัด

การไม่มีระบบกลั่นกรองและกล่อมเกล่า ใครจะเข้ามาบวชก็บวชได้ อันที่จริงยังไม่เป็นปัญหาเท่าไร ถ้าหากวัดมีการกล่อมเกล่าและขัดเกล่าที่ดี ก็ไม่เกิดปัญหามาก ข้อนี้โยงถึงปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ที่อ่อนแอมาก พระไม่มีความรู้ในทางธรรม และไม่มีแรงจูงใจที่จะศึกษาธรรม การศึกษาของคณะสงฆ์เรียกว่าล้มเหลว ไม่ว่าจะเป็แผนกธรรมหรือแผนกบาลี มีการทุจริตในการสอบมาก เพราะไม่มีแรงจูงใจที่จะเรียน ไม่รู้ว่าจะเรียนไปทำไม ฉะนั้น ผลสอบจึงตกกันมาก เป็นปัญหาที่มีมานานและไม่มีการพูดถึงกันเลย

วิกฤตการณ์ของคณะสงฆ์ไทย คือพระสงฆ์มีคุณภาพตกต่ำ ไม่เพียงแต่ความรู้ในทางพุทธธรรมที่มีน้อย แต่ที่หนักกว่านั้นคือเรื่องอาจารย์หรือความประพฤติดีงามตามพระธรรมวินัยก็ย่ำแย่ถดถอย ทำให้มีพระนอกรีตมากขึ้น ตกเป็นข่าวควาอื้อฉาวและพบเห็นได้ทั่วไป ทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในหมู่ประชาชน ทำให้เกิดลัทธิพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย ทั้งไสยศาสตร์ พุทธพาณิชย์ เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาโดยรวมตกต่ำลงไป คนมองพระพุทธศาสนาว่าเต็มไปด้วยพิธีกรรม มีความเชื่องมงาย พระสงฆ์ก็ประพฤติตัวไม่น่านับถือ

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน นอกจากประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อพระสงฆ์ ยังมีความเห็นต่างแตกแยก พระสงฆ์จะทำตัวอย่างไร ชาวพุทธก็ไม่สนใจไม่เอาใจใส่ ทำให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมย่ำแย่ลงไปเรื่อย ๆ และทำให้วิกฤตในคณะสงฆ์เลวร้ายยิ่งขึ้น ความเห็นต่างจากสังคม เมื่อคณะสงฆ์ไม่สนใจชาวบ้าน ชาวบ้านก็ไม่สนใจพระ ไม่สนใจวัด วัดหลายวัดร่ำรวยมหาศาลแต่ชาวบ้านรอบวัดมีฐานะยากจน บางครั้งก็โล้เรือที่ชาวบ้านเพื่อนำที่ดินไปสร้างศูนย์การค้า ต่างจากสมัยก่อนที่พระกับชาวบ้านใกล้ชิดกันมาก ชาวบ้านบริจาคที่ดินให้วัด รอบวัดก็มีบ้านเต็มไปหมด เพราะวัดให้เช่าในราคาถูก สภาพการณ์ทุกวันนี้ ทำให้ชาวบ้านไม่ศรัทธาพระ รู้สึกว่าวัดกลายเป็นของคณรวย ชาวบ้านจึงไม่สนใจ เพราะไม่รู้สึกรู้ว่าวัดเป็นของชาวบ้าน

๓. เรื่องการทำให้พระธรรมวินัยให้วิปริต และการประพฤติปฏิบัติวิปริตจากพระธรรมวินัย

ปัจจุบัน มีลัทธิบูชาที่สมอ้างว่า เป็นการปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนา แต่แก่นแท้ของลัทธิกับถือหลักปฏิบัติที่ขัดแย้ง หรือตรงกันข้ามกับแนวทางตามพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา โดยสิ้นเชิง ยกตัวอย่าง กรณีวัดพระธรรมกาย อ้างว่าเป็นวัดในพระพุทธศาสนา แต่แนวทางคำสอนกลับขัดแย้งกับพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง อาทิ พระพุทธศาสนาให้ถือหลัก “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” แต่ธรรมกายกลับปลอมแปลงคำสอนกลายเป็นว่า มีความสุขที่ถาวร พระพุทธเจ้ายังคงมีความสุขอยู่บนแดนสุขาวดี สามารถจะขึ้นไปตักบาตรพระพุทธเจ้าได้ ทำบุญมากได้ขึ้นสวรรค์ชั้นสูง สร้างบุญมากจะได้อยู่ในดินแดนความสุขตลอดไป และยังโหมกระพืออิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์พิสดารมากมาย ทั้งเรื่องสติฟ จ๊อบ เรื่องปิดระเบิดปรมาณู เรื่องการทำบุญแล้วจะรวย อวยกรวยต้องทำบุญมาก ๆ ต้องโปรยดอกดาวรวย (ดอกดาวเรืองสีเหลือง เปลี่ยนชื่อมาเป็นดาวรวย) ยิ่งทำให้คนยึดมั่นถือมั่นในตัวกูของกูมากยิ่งขึ้นไป กลายเป็น “นิจจัง สุขัง อัตตา” มีการทำลายความน่าเชื่อถือของพระไตรปิฎก ปลอมปนคำสอนลัทธิของตนลงในพระไตรปิฎก พยายามยกย่องครูบาอาจารย์ของตนนำมาอ้างเป็นมาตรฐานเพื่อตัดสินหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาอย่างเรื่องนิพพาน พยายามหว่านล้อม ชักจูงให้คนทั่วไปเข้าใจว่า บุญมีฐานะเป็นเหมือน “สินค้า” ชนิดหนึ่ง และเมื่อทำบุญแล้วอานิสงส์

ของบุญจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่าง ๆ ได้อย่างราวมีปาฏิหาริย์ ตามแนวทางบริโศคนิยม วัตถุประสงค์ การประพฤติหลายอย่างยังวิปริตผิดเพี้ยนจากพระธรรมวินัย โดยนำเอาลัทธิทุนนิยม ระบบการตลาด เข้ามาใช้ในการระดมทุนเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง ทั้งหมดนี้ ใช้พระพุทธศาสนา มาแอบอ้าง เลียนแบบ ทำปลอมแปลง โดยที่เจ้าลัทธิมีพฤติกรรมที่น่าจะต้องปราศออกไปแล้วด้วยซ้ำ เพราะเกี่ยวข้องกับภรณ์ยักยอกทรัพย์ทั้งเงินและที่ดิน ตลอดจนอวดอุตริมนุสสรธรรม แม้ถูกดำเนินคดี แต่พนักงานอัยการในขณะนั้น กลับขอถอนฟ้องจำเลย โดยอ้างว่าคืนเงินแล้ว

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช ได้เคยมีพระลิขิตเกี่ยวกับเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกายไว้หลายฉบับ ดังนี้

ฉบับลงวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๒ ความว่า “ความบิดเบือนพระพุทธธรรมคำสอน โดยกล่าวหาว่าพระไตรปิฎกบกพร่อง เป็นการทำให้สงฆ์ที่หลงเชื่อคำบิดเบือน แยกแยกออกไปกลายเป็นสอง มีความเข้าใจความเชื่อถือพระพุทธศาสนาตรงกันข้าม เป็นการทำลายพระพุทธศาสนา ทำสงฆ์ให้แตกแยกเป็นอนันตริยกรรม มีโทษทั้งปัจจุบันและอนาคตที่หนัก

ส่วนที่มีใช่เป็นการลงโทษ แต่เป็นการกระทำที่ถูกต้อง คือต้องมอบสมบัติทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะที่เป็นพระให้แก่วัดทันที (๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๒)

ไม่คิดให้มีโทษ เพราะคิดในแง่ยกประโยชน์ให้ว่า ในขั้นต้นอาจมีไข้มีเจตนาถือเอาสมบัติของวัดเป็นของตนจริง ๆ แต่เมื่อถึงอย่างไรก็ไม่ยอมมอบคืนสมบัติทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะที่เป็นพระให้แก่วัดก็แสดงชัดแจ้งว่าต้องอาบัติปราณี ต้องพ้นจากความเป็นสมณะโดยอัตโนมัติ ต้องถูกจัดการอย่างเด็ดขาดเช่นเดียวกับผู้ไม่ใช่พระปลอมเป็นพระ ด้วยการนำผ้ากาสาหวัดไปครอง ทำความเศร้าหมองเสื่อมเสียให้เกิดแก่สงฆ์ในพระพุทธศาสนา”

ฉบับลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ความว่า “ในกรณีเกี่ยวกับวัดพระธรรมกาย เราได้ทำหน้าที่ของสมเด็จพระสังฆราชสมบูรณ์ตามอำนาจแล้ว จึงไม่มีอะไรจะพูดอีกขณะนี้

ขออนุโมทนาทุกท่านที่สนใจห่วงใยพระพุทธศาสนา แสดงความเป็นคนดี ด้วยมีกตัญญูกตเวทิตาธรรม”

ฉบับลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ความว่า “ได้แจ้งให้เป็นที่เข้าใจชัดเจนทั่วกันแล้ว ก่อนหน้านี้ว่า ในตำแหน่งผู้เป็นสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องอดีตเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย เพื่อเทิดทูนรักษาพระพุทธศาสนาให้พ้นถูกทำลาย สมบูรณ์ดีที่สุดในแล้วตามอำนาจ

ท่านกรรมการมหาเถรสมาคมทั้งหลายจะทำอะไรต่อไปตามความต้องการ จะไม่มานั่งรับรู้รับฟังในที่ประชุมวันนี้ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒”

นอกจากนี้ วัดพระธรรมกายยังรับการบริจาคเงินจากนายศุภชัย ศรีศุภอักษร อดีตประธานสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ที่ถูกกล่าวหาว่าได้มาจากการทุจริต ยักยอกทรัพย์ของสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด คดียังอยู่ระหว่างการสอบสวนของหลายหน่วยงาน และมีการให้วัดพระธรรมกายต้องคืนเงินมากกว่า ๗๐๐ กว่าล้านบาท

กรณีปัญหาเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการมาชำระการปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนจากพระธรรมวินัย เปรียบเสมือนศาลรัฐธรรมนูญ ใครบิดเบือนหรือกระทำละเมิดรัฐธรรมนูญก็ต้องถูกตัดสินว่ามีความผิดไม่อาจกระทำใ้ภายใต้รัฐธรรมนูญ กรณีพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนานั้น มีความจริงแท้อยู่แล้ว ก็ให้มีคณะกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่ชำระสะสางอย่างตรงไปตรงมา ใครทำผิด ใครละเมิดพระธรรมวินัยก็ต้องถูกลงโทษ หากลัทธิใดยังต้องการดำเนินตามแนวทางของตน ก็ไม่ควรแอบอ้างพระพุทธศาสนา แต่ให้ออกไปตั้งลัทธิใหม่ ประกาศตน และแสดงออกอย่างชัดเจนว่ามีใช่พระพุทธศาสนา เพื่อมิให้ประชาชนเข้าใจผิด โดยลักษณะการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตหรือปฏิบัติวิปริตจากพระธรรม มีดังนี้

๑) มีการนำเอาลัทธิคำสอนของครูอาจารย์ของตนมาปลอมปนกับพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เพื่อทำลัทธิของตนแทนที่พระธรรมวินัย มีการจ้วงจาบพระธรรมวินัย ชักจูงให้คนเข้าใจผิด สับสน นอกจากนี้ยังนำคำว่าบุญมาใช้ในลักษณะที่ชักจูงประชาชนให้จมอยู่กับการบริจาคทรัพย์ เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ชนิดที่ส่งเสริมความยึดมั่นในตัวตนและตัวบุคคล อันจะกลายเป็นแนวโน้มที่บั่นทอนสังคมไทยในระยะยาว พร้อมทั้งทำพระวินัยให้หลงเลื่อนไปด้วย^๕

๒) การทำพระธรรมวินัยให้วิปริต พบว่ามีสาเหตุมาจากการทำลายความน่าเชื่อถือของพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ประมวลไว้ซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การพยายามยกย่องครูบาอาจารย์ของตนหรือแม้แต่ักวิชาการจากต่างประเทศให้มีฐานะสำคัญถึงขนาดที่อ้างอิงเป็นมาตรฐานเพื่อตัดสินหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาอย่างเรื่องนิพาน เป็นต้น

๓) การประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัยเฉพาะประเด็นหลัก ได้แก่ การพยายามนำเอาลัทธิทุนนิยมที่มีความโดดเด่นอยู่ที่ระบบการตลาดเข้ามาผสมผสานกับการบริหารจัดการวัด การจัดตั้งองค์กรรวมทั้งการระดมทุนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคล องค์กรทางธุรกิจ การเมือง และการศาสนา ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งการทำเช่นนี้ส่งผลให้บางสำนักมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทั้งในทางวัตถุ ทุนทรัพย์ และในทางเกียรติคุณชื่อเสียง แต่วิธีเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่สวนทางอย่างสิ้นเชิงกับพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เน้นความเรียบง่าย ความเป็นธรรมชาติที่ปราศจากการจัดตั้งหรือการจัดการ และไม่เกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม (รวมทั้งวัตถุนิยม) อย่างสิ้นเชิง

๔) พฤติกรรมของบางสำนักนั้น เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและต่อสังคมไทยอย่างลึกซึ้งถึงรากฐานชนิดที่ว่า ถ้าหากทำสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ก็จะส่งผลให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทยซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาอย่างเถรวาทต้องสูญสิ้นอันตรายอันไปและสังคมไทยก็อาจกลายเป็นสังคมที่มีค่านิยมหวังผลดลบันดาลเชื่อมั่นศรัทธาในเทพเจ้า ในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มัวเมาอยู่ในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และถูกหลอกให้เพลินจมอยู่ในสุขอันตื้นต่ำจากสมาธิวิธีที่เป็นมิจฉาสมาธิและเต็มไปด้วยผู้คนที่ตกเป็นทาสของลัทธิทุนนิยม บริโภคนิยม และวัตถุนิยมอย่างมกมาย ไม่อาจหลุดพ้นเป็นอิสระไปจากการครอบงำของลัทธิเหล่านี้ได้^๕

๔. เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุน ปกป้องคุ้มครองกิจการของฝ่ายศาสนจักร

การจัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์แต่ละยุคแต่ละสมัยนั้น ล้วนเป็นผลมาจากความริเริ่มและความพยายามของอำนาจรัฐ คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองตนเองที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระบอบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคหนึ่ง ๆ เป็นปรากฏการณ์ทั่วไปที่พบได้ในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักทั่วไป การที่รัฐจะตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งส่งเสริมให้คณะสงฆ์มีระบบบริหารที่คล่องตัวมากขึ้น โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหน้าที่ถวายการอุปถัมภ์มากกว่าการควบคุมดูแล ก่อนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แต่ละครั้ง รัฐควรทำการวิจัยถึงผลได้ผลเสียที่จะตามมาพร้อมกัน จัดประชุมสัมมนาพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อตรากฎหมายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ไทย^๖

^๕ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **กรณีธรรมกาย (ฉบับคัดตัวอย่าง) เอกสารเพื่อพระธรรมวินัย**, ๒๕๔๒ พิมพ์ครั้งแรก, (บริษัท สหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๒

^๕ ดูรายละเอียดเพิ่มเติม ใน พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี (บุญถึง), “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^๖ พระมหาปัญญา ปญญาสิริ, “การศึกษาวิเคราะห์กำเนิดและพัฒนาการของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยในสมัยรัตนโกสินทร์”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

เมื่อกล่าวถึงการปกครองคณะสงฆ์ไทยมีการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากเกินไป ได้ส่งผลกระทบต่อให้การดำเนินการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญเร่งด่วนของคณะสงฆ์เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ ทั้งนี้ ความล่าช้าที่เกิดขึ้นนั้นอาจเกิดจากทั้งตัวระบบเองและจากตัวผู้บริหารเองด้วย ฉะนั้น การปกครองที่มีลักษณะการตัดสินใจแบบแนวดิ่งเช่นนี้ จึงไม่เหมาะสมและล้าสมัย

ด้านความสัมพันธ์ทางอำนาจพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จัดความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองในลักษณะที่มีความเหลื่อมล้ำกันอย่างมาก พูดอย่างง่ายก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมหาเถรสมาคมกับพระสงฆ์ทั่วไป เปรียบเหมือนความสัมพันธ์ระหว่าง “นายกับบ่าว” กล่าวคือพระสงฆ์ธรรมดาไม่สามารถเข้าไปมีส่วนในการปกครองได้ ความสัมพันธ์ระหว่างกันข้างต้น สำหรับสังคมสมัยใหม่จึงเป็นเรื่องล้าหลังและอันตรายต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาว เพราะเป็นที่เข้าใจกันดีว่า สังคมสมัยใหม่มีลักษณะพหุนิยม กล่าวคือ ภายในคณะสงฆ์มีความเห็นและความต่างที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเรื่องปกติของทุกสังคมนวมทั้งคณะสงฆ์ด้วย

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ จะพบแต่ความสัมพันธ์หลักระหว่างมหาเถรสมาคมกับคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ออกแบบมาเพื่อให้ ภิภษุปกครองภิภษุ ทั้งนี้ แม้จะมีความสัมพันธ์นอกจากตัวแสดงหลักนี้อยู่บ้าง แต่จะเป็นลักษณะของบทลงโทษเพื่อป้องกันการดูหมิ่นมากกว่า อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนามีได้มีแต่เพียงภิภษุเท่านั้น ดังนั้น จึงตั้งข้อสังเกตว่า ประชาชนหรือพุทธศาสนิกชนหายไปไหน และประชาชนจะมีส่วนในการปกครองคณะสงฆ์ได้หรือไม่^๗ ปฏิเสธไม่ได้ว่า มหาเถรสมาคมเป็นกลไกของรัฐในการควบคุมคณะสงฆ์ ทั้งในการควบคุมวัตรปฏิบัติและเนื้อหาหรือคำสอนต่อทั้งพระสงฆ์และประชาชน อย่างไรก็ตาม การควบคุมที่เกิดขึ้นนั้นวันจะไร้ประสิทธิภาพมากขึ้นทุกที

ความไร้ประสิทธิภาพ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การควบคุมความประพฤติของภิภษุเนื้อหาและคำสอนตามพระธรรมวินัย มหาเถรสมาคมในฐานะผู้ใช้อำนาจของรัฐที่กุมอำนาจเด็ดขาดในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งแน่นอนว่าคำสอนนั้นย่อมต้องตอบสนองต่ออุดมการณ์หรือศีลธรรมที่รัฐเป็นผู้กำหนด ฉะนั้น ศีลธรรมอันดีงามของสังคมจึงถูกกำหนดจากชนชั้นนำเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ซึ่งศีลธรรมนั้นหลายอย่างถูกปฏิเสธ ดังปรากฏว่า ศีลธรรมคำสอนหลายอย่างที่เผยแพร่สู่ประชาชนเริ่มถูกทำลาย ล้อเลียน จนทำให้เสื่อมขึ้นเรื่อย ๆ พร้อมกันนี้ก็นำมาซึ่งคำถามสำคัญที่ว่า ควรแยกรัฐออกจากศาสนาหรือไม่

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ก็เพื่อต้องการเห็นความเจริญก้าวหน้าของพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ การที่พุทธศาสนาจะก้าวเดินไปอย่างมั่นคงได้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้การปกครองเป็นของทั้งนักบวชและผู้ศรัทธา ทั้งนี้ โดยถ่วงดุลหรือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

ในยามที่พุทธจักรอ่อนแอ ถูกบ่อนทำลาย บิดเบือน กัดกร่อน กลืนกิน ทั้งจากภายในและภายนอก ฝ่ายอาณาจักรจะต้องเข้ามาปกป้อง เกื้อหนุน ดูแล โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ กฎหมายบ้านเมืองที่จะใช้กับพุทธจักร ก็จะต้องดูแลให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัย คนที่บวชต้องทำตามกฎหมายบ้านเมือง และกฎหมายบ้านเมืองก็เกื้อหนุนพระธรรมวินัย

^๗ <http://ilaw.or.th/node/2966>

การใช้อำนาจรัฐ และส่งเสริมให้พุทธบริษัท ๔ เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มิใช่การลบล้างหรือลบล้างพระพุทธศาสนา ตรงกันข้าม กลับจะเป็นการเชิดชู อุปถัมภ์ค้ำจุน ปกป้องเกื้อหนุนให้พระพุทธศาสนามีความเข้มแข็ง และตั้งอยู่บนครรลองที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย โดยไม่ถูกมารศาสนาบิดเบือนนำไปเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์อย่างเลวร้าย

ในยุคปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังจะก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียน คนไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน แต่คนในโลกส่วนใหญ่มีได้นับถือศาสนาพุทธ เราจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะมีชีวิตร่วมอยู่กับเพื่อนมนุษย์ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อย่างมีสันติภาพเข้าใจกันและกัน พึงต้องเข้าใจแก่นธรรมของศาสนาอื่นว่าแต่ละศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา

๑. ให้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุ โดยอย่างน้อยต้องกำหนดให้มีกลไกในร่างพระราชบัญญัติ ดังนี้

๑.๑ การจัดทำบัญชีทรัพย์สินของวัด

๑.๒ ทรัพย์สิน เงินทอง รายได้ รวมถึงผลประโยชน์อื่นใดที่ได้มาจากการดำเนินการภายใต้ร่มกาสาบพิศตร ย่อมตกเป็นของพระพุทธศาสนา หากทรัพย์สินส่วนบุคคลของผู้ใด ไม่ว่าจะ เป็นพระสงฆ์รูปไหนหรือวัดใดก็ตาม

๑.๓ การปฏิรูปแก้ไขในเรื่องนี้ หลักใหญ่ก็ควรจะต้องถือแนวทางตามที่พระพุทธองค์เคยฝากฝังพระพุทธศาสนาไว้กับ “พุทธบริษัท ๔” คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ให้ช่วยกันทำนุบำรุง คุ้มครอง สืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืน โดยการบริหารจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน เงินทอง รายได้ ทั้งของวัด และของพระ ควรจะปฏิรูป โดยให้พุทธบริษัท ๔ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อแบ่งเบาภาระ ตัดทอนกิเลส และทำให้เกิดความโปร่งใสสูงสุดต่อพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวม

๑.๔ กำหนดให้มีผลเป็นการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๓ ที่บัญญัติว่า “ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่ มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไป ในระหว่างมีชีวิตหรือโดยพินัยกรรม” จะเห็นได้ว่าในมาตรานี้มีช่องว่างในทางกฎหมายที่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ โดยนำทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ เช่น มีผู้ถวายที่ดินให้แก่วัดแต่ได้ใส่ชื่อเจ้าอาวาสหรือ พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งในวัดนั้นเป็นเจ้าของที่ดินตามโฉนด แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วผู้ศรัทธาต้องการที่จะถวาย ให้กับวัด แต่โดยช่องว่างของกฎหมายดังกล่าว ก่อนที่พระภิกษุจะถึงแก่ มรณภาพ หรือลาสิกขาไปก่อน ที่ดินนั้นก็ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้นไปเลยหรืออาจจะหลีกเลี่ยงได้ โดยการจำหน่ายจ่ายโอนในระหว่างมีชีวิต ให้กับคนอื่นหรือหลีกเลี่ยงโดยการทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้กับบุคคลอื่น เพราะฉะนั้น เมื่อถึงแก่ มรณภาพ ทรัพย์สินนั้นก็ จะไม่ตกเป็นสมบัติของวัด ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่าง เป็นพระภิกษุให้ตกเป็นของวัดตั้งแต่วันที่ได้อมา แต่ให้พระภิกษุสามารถใช้ได้โดยผ่านไวยาวัจกร ไม่สามารถ จำหน่ายจ่ายโอนหรือทำพินัยกรรมยกให้บุคคลอื่นได้

๒. เสนอให้แก้ไขปรับปรุงกฎหมายอาญา มาตรา ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้ง ถอดถอนพระสังฆาธิการ หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยให้ปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

๒.๑ การปกครองคณะสงฆ์ควรจะได้มีการกระจายอำนาจให้มากขึ้น แทนที่จะใช้วิธีการปกครองแบบเดิมคือสั่งการจากบนลงล่าง หรือปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ ซึ่งเป็นการปกครองคณะสงฆ์ที่ไม่เป็นไปตามพุทธบัญญัติ แต่ควรจัดรูปแบบการปกครองโดยให้วัดเป็นอิสระอยู่ภายใต้การดูแลของพุทธบริษัท ๔ ประกอบด้วยคณะสงฆ์ที่อยู่ในวัดและประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่อยู่โดยรอบวัด ร่วมกันดูแลวัดและกิจการพระพุทธศาสนา ควรปฏิรูปโดยให้พระสงฆ์ทั่วประเทศได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดนโยบายด้านการบริหารก็ควรกระจายอำนาจออกจากส่วนกลางให้มากขึ้น กระจายเป็นลำดับจากจังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อให้คณะสงฆ์ในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นทำงานได้คล่องตัวและตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะท้องที่ได้ดีขึ้นและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นพุทธศาสนิกชนด้วย

๒.๒ ควรกำหนดให้วัดเป็นศูนย์กลางของการปฏิรูปทั้งการบริหารวัด การแต่งตั้งและการถอดถอนเจ้าอาวาส การปฏิบัติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย โดยให้วัดมีอิสระในการดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของเจ้าอาวาส คณะสงฆ์ในวัดและพุทธศาสนิกชนในวัดและที่อยู่รอบวัด ร่วมกันบริหารและดูแลวัด

๓. ควรให้มีกลไกในการนำพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติตามพุทธบัญญัติที่ทรงไว้ซึ่งความดี ความถูกต้อง และความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาที่กำหนดเป็นแนวทางให้พุทธบริษัท ๔ ได้ปฏิบัติตามโดยชัดเจนว่า การใดที่เป็นการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย หรือเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้พุทธบริษัทได้ตรวจสอบไม่ให้เกิดการบิดเบือนหรือแอบอ้างพระธรรมวินัย เพื่อหาประโยชน์ส่วนตนทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อกิจการพระพุทธศาสนา

๔. การศึกษาของคณะสงฆ์ ควรจะต้องมีการปฏิรูปเพื่อปรับให้ทันกับเหตุการณ์ ราชการต้องให้ความสำคัญด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ด้วย อย่าทอดทิ้งปล่อยให้พระสงฆ์จัดการศึกษาเอง เพราะขณะนี้การศึกษาของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะการศึกษาปริยัติธรรม แผนกบาลีและแผนกธรรม มิได้มีการแก้ไขปรับปรุงทำให้ค่านิยมในหมู่พระภิกษุสามเณรและเยาวชนที่มีต่อการศึกษาปริยัติธรรมลดลงไปเป็นจำนวนมาก พระภิกษุสามเณรไม่มีความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาสายปริยัติธรรมแบบเดิมของพระสงฆ์ จึงได้ชวนขวายเป็นเรียนวิชาทางโลกมากกว่าวิชาทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

๑. สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทยด้านอื่น ๆ ๒๕๕๗
๒. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง “ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา” บทความเผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อมวลชนอื่น ๒๕๕๘
๓. ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์ “ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปพุทธศาสนาไทย” บทความทางวิชาการ มปป. มปท. ๒๕๕๘
๔. สุรพล สุยะพรหม “ปัญหาการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา” บทความทางวิชาการ มปป. มปท. ๒๕๕๘
๕. มโน เลหาวิช “เพื่อให้พระเป็นพระและวัดเป็นวัด” บทความทางวิชาการ มปป. มปท. ๒๕๕๘
๖. พระไพศาล วิสาโล “ปฏิรูปสงฆ์ไม่ได้ก็อย่าคิดไปปฏิรูปประเทศ” โพสต์ทูเดย์ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

ภาคผนวก

คณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์
กิจการพระพุทธศาสนา

ภาคผนวก

**คณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์
กิจการพระพุทธศาสนา**

๑. รองศาสตราจารย์เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง	ที่ปรึกษาและกรรมการ
๒. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษาและกรรมการ
๓. พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ*	ที่ปรึกษาและกรรมการ
๔. นายไพศาล พีชมงคล	ที่ปรึกษาและกรรมการ
๕. นายไพบูลย์ นิตติตะวัน	ประธานกรรมการ
๖. รองศาสตราจารย์สีปวงค์ ธรรมชาติ	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๗. นางสาวสมสุข บุญญะบัญชา	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๘. นางทิวา ณ นคร	กรรมการ
๙. นางพรรณณี จารุสมบัติ	กรรมการ
๑๐. นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร	กรรมการ
๑๑. นายสิระ เจนจาคะ	กรรมการ
๑๒. นายวันชัย สอนศิริ	กรรมการ
๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์	กรรมการ
๑๔. นายมน โเลหาณิช	กรรมการ
๑๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพล สุยะพรหม	กรรมการ
๑๖. นายสันติสุข โสภณศิริ	กรรมการ
๑๗. นางสาวศศิณฑา นิตินธรรมปน	กรรมการ
๑๘. นางสาวสุธาดา เมฆรุ่งเรืองกุล	กรรมการและเลขานุการ
๑๙. นางภิรมย์ เจริญรุ่ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. นายภูมิ บุตรเพ็ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

---

* ได้ขอลาออกในเวลาต่อมา